

MÁJER TAMÁS

Mongol lovak Alagon

Mici és Góbi az alagi diplomataistállóban

Az 1960-as évek első felében Saulek Ottó¹ kezdeményezésére ún. diplomataistállót hoztak létre Alagon. Solymosi László – két cikkében² – az alapítás időpontjaként 1963-at jelölte meg. A *Magyar Nemzet* beszámolója szerint a „diplomata-testület lovagló iskoláját szombaton [1964. június 6-án] nyitották meg”,³ hogy a hazánkban akkreditált külföldi diplomaták a telepen lovakat bérelhessenek, illetve vehessenek. A telepen 350 000 Ft-ból szálló is létesült, ennek műszaki átadására 1968. szeptember 10-én került sor, s néhány nappal később a szálló meg is nyílt a vendégek előtt. A telep és a szállás is nagy népszerűségnek örvendett, 1971-ben januártól augusztus végéig például „százan laktak itt huzamosabb ideig és több százan”⁴ látogattak ki lovagolni.

Elterjedt az a nézet, hogy a szállót Robert Hesp, a legendás versenyló, Kincsem idomárjának házából alakították át, ez az információ azonban – bár több cikkben is megjelent⁵ – téves. Mint azt az ükunoka, Hesp József megírta: „A családot Robert Hesp egyik fia, dédapám, Hesp Ede Róbert (1863–1922) telepítette le Alagon, amikor 1903-ban Gödről ide helyezte át istállóját. A tréningtelepen máig álló Hesp-kúria volt az otthonuk.”⁶

Az egykori Hesp-kúria az alagi tréningtelepen

Külön érdekesség, hogy a diplomáciai testületek tagjai kívül és miatt a magyar titkosszolgálat is folyamatosan jelen volt a telepen, s hivatalból megfigyelés alatt tartotta

a diplomataistállót, ill. annak vendégeit.⁷ Ennek módjáról ízelítőt kaphatunk Tóth Miklós részletesen dokumentált regényéből, a *Lovag és Fitos* című könyvből.⁸

A diplomataistálló állományát – mely 1964-ben 12 magyar félvér lóból állt⁹ – több mongol ló is színesítette. Történetük kapcsán merülnek fel kérdések, és vannak homályos pontok, de annyi bizonyosnak látszik, hogy mindannyian ajándékként kerültek Alagra.

Mici

1965 őszén Kádár János Mongóliába utazott, és egyéb programjai mellett ellátogatott Erdenbe, a Mongol–Magyar Barátság Termelőszövetkezet gazdaságába is. Egy, a *Népszabadság*ban megjelent beszámoló szerint D. Sagdar, a tsz elnöke „közölte, hogy Kádár és Cedenbal elvtársat tiszteletbeli szövetkezeti taggá választották, és átadta az erről szóló oklevelet, valamint a munkakönyvét. Közölte azt is, hogy a közgyűlés határozatának megfelelően, a barátság jeléül egy ezüstvetretű kantáros és nyerges lovat ajándékoznak a magyar küldöttség vezetőjének.”¹⁰

A nyeregfelszerelést Kádár 1965. október 14-én kelt, Matolcsi János igazgatónak címzett levele kíséretében a Magyar Mezőgazdasági Múzeumnak adományozta. A levelet és az arra írott választ Szöllősy Gábor tette közzé *Két mongol dísznyereg a Magyar Mezőgazdasági Múzeum gyűjteményében* című cikkében.¹¹ A nyerges és a kantárt – melyek a lószerszámgyűjtemény állományát gazdagítják ma is – a múzeum különlegességei között tartják számon a kutatók.¹² A nyeregfelszerelés részletes leírása és fotódokumentációja megtalálható Szöllősy Gábor idézett tanulmányában, mely ingyenesen elérhető az interneten is.¹³ Bár Szöllősy azt írja, hogy „gyanítható, hogy a lovat nem hozták el Mongóliából”,¹⁴ az állat végül minden bizonnyal Magyarországra került.

Az ajándékba kapott ló Moldova György Kádárról írt, 2006-ban megjelent monográfiájában is említésre kerül:

„Kádár Jánosnak volt egy lova...

– Lova?

– Úgy történt, hogy egyszer kint járt Mongóliában, megnézett egy kolhozot, és séta közben csak úgy udvariasságból megdicsért egy csikót, aztán el is felejtette az ügyet. Az »Öreg« nem gondolta, hogy a

1 Saulek Ottóról a 2. lábjegyzetben szereplő cikkeken kívül sehol nem találtunk adatokat.

2 Solymosi László: „Diplomata”-istálló – Alagon, in: *Pest Megyei Hírlap*, 1965/207, 6; Solymosi László: Szálló – az istállók mellett, in: *Pest Megyei Hírlap*, 1968/214, 6.

3 [A diplomata-testület lovagló iskoláját...], in: *Magyar Nemzet*, 1964/132, 4. Az 1964-es adatot hozza a *Váci Napló* is, lásd: *Idegenforgalom Alagon*, in: *Váci Napló*, 1971/204, 1.

4 *Idegenforgalom Alagon*, in: *Váci Napló*, 1971/204, 1.

5 [Vendégház létesül Alagon], in: *Pest Megyei Hírlap*, 1968/106, 5; –erté– [= ?]: *Ismét lovasparadicsom lesz Alag*, in: *Magyar Nemzet*, 1968/103, 5.

6 Hesp József: *Az alagi angol kolónia. I. rész: A Hesp család*, in: *Dunakeszi Helytörténeti Szemle*, 2010/3, 2–3, id. h.: 2.

7 Hantó Zsuzsa: *A múltat meg kell ismerni*, in: Tóth Miklós: *Lovag és Fitos. Egy lehallgatott szerelem. 1968–1969*, Pytheas, Bp., 2014, 5–9, ill. 5–13. A könyv kétféle kiadásban jelent meg, a nagyalakú (erre vonatkozik az elsőnek megadott oldal-szám) ISBN-száma: 978-615-5173-32-5, a kisalakú ISBN-száma: 978-615-5173-33-2. A Hantó-szöveg a regény kíséret tanulmánya.

8 A könyvészeti adatokhoz lásd az előző jegyzetet.

9 [A diplomata-testület lovagló iskoláját...], in: *Magyar Nemzet*, 1964/132, 4.

10 Böcz Sándor: *A Mongol–Magyar Barátság Tsz-be látogatott párt- és kormányküldöttségünk*, in: *Népszabadság*, 1965/231, 1. Cedenbal a Mongol Népi Forradalmi Párt Központi Bizottságának első titkára, a minisztertanács elnöke volt.

11 Szöllősy Gábor: *Két mongol dísznyereg a Magyar Mezőgazdasági Múzeum gyűjteményében*, in: Fehér György szerk.: *A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1995–1997*, Bp., 1998, 451–474. A leveleket lásd: 459–460.

12 <http://www.mezogazdasagimuseum.hu/tudomanyos-elet/gyujtemenyek/loszerszamgyujtemeny>

13 https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_MEZO_MMMk_17_1995_97/?pg=452&layout=s

14 Szöllősy, id. mű, 451.

mongolok szentnek tekintik a vendégjogot, ha valami elnyeri a tetszését, azt neki ajándékozzák. Egy év múlva értesítést kapott, hogy a ló megérkezett Magyarországra – egy külön vagonon hozták egy gondozó kíséretében. Az állatorvos megvizsgálta a lovat, megállapította, hogy a neme mén – ez egyébként nem stimmelt, mert herélt volt. A mongolok vigyáztak rá, hogy különleges fajtaikat ne szaporíthassák külföldön. Kádár addig soha életében nem lovagolt – később egy Gorbacsovval közös vadászaton kénytelen volt nyeregbe ülni. Lóadót sem kívánt fizetni, ezért kivitette az alagi állami állattartó telepre, kezdjenek vele, amit tudnak. A ló a »Góbi« nevet kapta és 1973 augusztusában múlt ki.¹⁵

Bár Moldova György szerint Góbi volt a neve, a *Pest Megyei Hírlap* egyik 1970-ben publikált cikke szerint Kádár lovat nem Góbinak, hanem Micinek hívták. Minden bizonnyal ez a forrás közöl hiteles információkat Kádár lovának nevééről, nem a 2006-ban megjelent Moldova-kötet.

„– Az a barna ló mongol, Micinek hívjuk. Cedenbal ajándékozta ottjártakor Kádár elvtársnak.

– Mici azonban – amikor a neve elhangzik –, fülét hegyezi. Megtanult már magyarul...¹⁶

Érdekes, hogy egy 1968-as cikk nem nevesíti Micit, holott több alagi hátas – Hullám, Ilma, Lujza, Kapitány, Bandi és Csavargó – neve is szerepel az írásban.¹⁷

Kádár János az ajándékba kapott lóval 1965 őszén Mongóliában

Góbi

Moldova, ill. Moldova forrása, Romány Pál agrármérnök, egykori mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter annyiban jól emlékszik, hogy volt egy Góbi nevű mongol ló is Alagon. A *Váci Napló* egyik 1973. június 20-án megjelent cikke szerint Kánoki Ferencné, a Magyar Lovasverseny Vállalat telepvezetője a következőket mondta róla: „Tizenhárom jól képzett lovat tartunk arra a célra, hogy az országunkban élő külföldi diplomaták szabad idejükben a lovaglás szenvedélyének hódolhassanak. A tizennegyedik ló a kedvencünk. [...] A kedvenc a Góbi. Születési helye Mongólia. Bizony, nehéz Góbinak megszoknia az éghajlatot, meg a zárt istállót.”¹⁸

Csak feltételezésünk van arról, hogy Góbi hogyan került az alagi istállóba. Eszerint az állat Losonczi Pál

mongóliai utazásához köthető. Az Elnöki Tanács elnöke 1970-ben hivatalos látogatáson járt Mongóliában, s július 3-án Zsamszrangij Szambu, a Mongol Népköztársaság Nagy Népi Hurálja (a mongol parlament) elnökségének elnöke látta vendégül. A látogatás során „Szambu egy paripát ajándékozott Losonczi Pálnak.”¹⁹ Ez a ló Pataki Balázs, az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet Lótenyésztési Osztálya egykori osztályvezető-helyettesének információi szerint az alagi diplomataistállóba került.²⁰ A lóval kapott nyeregfelszerelés – csakúgy, mint a Kádárnak ajándékozott ló felszerelése – a Magyar Mezőgazdasági Múzeum gyűjteményét gazdagítja. Szöllősy Gábor kutató fentebb már idézett tanulmányában ezeket a tárgyakat is részletesen bemutatja.

Elbizonytalanító ugyanakkor, hogy az 1970 derekán Losonczinak ajándékozott ló miért nem volt még alkalmas lovagoltatásra, illetve miért nem szokta meg a zárt istállót és az éghajlatot 1973 nyaráig, amikor is említésre került a *Váci Napló*ban?

A rejtély megválaszolásának kulcsa lehet, hogy Péter János külügyminiszter szintén járt Mongóliában a hetvenes évek első felében (1973. április 11. és 18. között). Bár erre nem utalnak írott források, elképzelhető, hogy a Góbi nevű paripát nem Losonczi, hanem ő kapta ajándékba. Ebben az esetben Góbi nem 1970-ben, hanem csak 1973-ban került Magyarországra, és így érthető lenne Kánoki Ferencné *Váci Napló*ban tett nyilatkozata arról, hogy – néhány hét alatt – nem szokta meg a hazai klímát és a zárt istállót.

A különböző források alapján tehát biztosra vehető, hogy a Kádárnak ajándékozott lovat Micinek hívták, és Moldova György kötetében tévesen, az istálló egy másik mongol lova miatt hivatkoznak rá Góbiként. Tudjuk, hogy egy másik mongol ló is Alagra érkezett az 1970-es évek legelején mint Losonczi ajándéka. Egy 1973-as újságcikkben ugyanakkor említésre került egy mongol ló, akit Góbinak hívnak, s aki még nem szokott meg Alagon. Az információkat elemezve felmerül a kérdés: lehetséges, hogy az alagi istállóban nem is két, hanem három mongol ló élt, és Kánoki Ferencné nem Losonczi lováról, hanem egy harmadik, Péter Jánosnak ajándékozott lóról tett említést a megyei újságban.

Losonczi Pál átveszi a lovat a mongol vezetőktől

15 Moldova György: *Kádár János*, 2. k., Urbis, Bp., 2006, 86–87.

16 – fg – [= ?]: Gyepelő és ritmus. Mici megtanult magyarul, in: *Pest Megyei Hírlap*, 1970/180, 6. (A lovat nem Cedenbal ajándékozta Kádárnak, lásd a 10. lábjegyzetet.)

17 –érté– [= ?]: Ismét lovasparadicsom lesz Alag, in: *Magyar Nemzet*, 1968/103, 5.

18 M. Gy.: Izidor, a tanítómester. Pihenőház, négy vendégszobával, in: *Váci Napló*, 1973/142, 1.

19 Komornik Ferenc: Befejeződött Losonczi Pál mongóliai látogatása, in: *Népszabadság*, 1970/161, 3.

20 Szöllősy, id. mű, 451.